

Infofiche Zorgcentrum na Seksueel Geweld

Infofiche

Een Zorgcentrum na Seksueel Geweld (ZSG) is een uniek multidisciplinair samenwerkingsverband tussen een ziekenhuis, de politie en het parket. In een Zorgcentrum na Seksueel Geweld kunnen slachtoffers van (acuut) seksueel geweld 24 op 24, 7 op 7, op één plaats gratis alle mogelijke bijstand krijgen. Het personeel, bestaande uit forensisch verpleegkundigen en psychologen, is speciaal opgeleid om op holistische wijze medische, forensische en psychologische zorg te bieden aan slachtoffers van seksueel geweld. Als een slachtoffer klacht wenst neer te leggen, komt er een zedeninspecteur ter plaatse om het gefilmd verhoor af te nemen.

Noodzaak ondersteuning slachtoffers seksueel geweld

Seksueel geweld is een wijdverspreid fenomeen, ook in onze Belgische samenleving. Uit het meest recente prevalentieonderzoek blijkt dat 64% van de inwoners in België tussen 16 en 69 jaar oud een vorm van seksueel slachtofferschap heeft meegemaakt in hun leven. In respectievelijk 16% en 5% werden vrouwen en mannen zelfs het slachtoffer van verkrachting tijdens de loop van hun leven¹.

Slechts 4% van de slachtoffers in bovenstaande studie gaf aan een officiële klacht te hebben ingediend bij de politie. Dit bevestigt wat ook vorig onderzoek²³ aantoonde, met name dat de aangiftebereidheid bij slachtoffers niet erg groot is en het geweld vaak onzichtbaar blijft. In het geval er wel klacht wordt ingediend, wachten de slachtoffers hier vaak te lang mee, waardoor de mogelijkheid op het vinden van sporen van de pleger geringer wordt. De cruciale grens hiervoor is 72 uur, met een aantal uitzonderingen waarbij nog tot zeven dagen na de feiten sporen kunnen worden aangetroffen. Het gebrek aan sporen kan leiden tot een sepot om technische redenen.

Bovendien blijkt ook de stap richting hulpverlening voor slachtoffers erg groot. Nochtans zou 70% van de slachtoffers van verkrachting gediagnosticeerd worden met een **posttraumatische stressstoornis** (PTSS). Een betere en meer toegankelijke opvang voor slachtoffers van seksueel geweld zou dit percentage moeten indijken.

Ontstaan en uitbreiding Zorgcentra na Seksueel Geweld

Om de aangiftebereidheid te verhogen, in laagdrempelige en toegankelijke zorg voor slachtoffers van seksueel geweld te kunnen voorzien en een psychologische opvang van slachtoffers in de acute fase

---

¹ Keygnaert I - De Schrijver L - Cismaru Inescu A - Schapansky E - Nobels A - Hahaut B - Stappers C - Debauw Z – Lemonne A – Renard B – Weewauters M - Nisen L – Vander Beken T – Vandeviver C. ***Understanding the Mechanisms, Nature, Magnitude and Impact of Sexual Violence in Belgium***. Final Report. Brussels : Belgian Science Policy 2021 – 142 p. (BRAIN-be - (Belgian Research Action through Interdisciplinary Networks))

² European Union Agency for Fundamental Rights (2014). Violence against women: an EU-wide survey. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2014-vaw-survey-main-results-apr14_en.pdf

³ Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen (2010). Ervaringen van vrouwen en mannen met psychologisch fysiek en seksueel geweld.

te kunnen aanbieden werd, in navolging van de ratificatie van de Conventie van Istanbul, aldus het model van de Zorgcentra na Seksueel Geweld ontwikkeld.

Na een succesvol pilootjaar (2017-2018) in Brussel, Luik en Gent (voor gerechtelijk arrondissement Oost-Vlaanderen), waaruit bleek dat zowel slachtoffers als politie, parket en DNA-labo de meerwaarde van het Zorgcentrum erkenden, werd aan het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen (IGVM) de opdracht gegeven om de Zorgcentra na Seksueel Geweld verder uit te breiden en te coördineren. Zo werd beslist om, boven op de drie bestaande Zorgcentra na Seksueel Geweld, zeven nieuwe Zorgcentra op te starten. In november 2021 openden alvast twee nieuwe Zorgcentra in Charleroi en Antwerpen en in maart 2022 volgde het Zorgcentrum te Roeselare (voor het gerechtelijke arrondissement West-Vlaanderen). In juni 2022 kwamen het Zorgcentrum te Leuven voor het gerechtelijk arrondissement Leuven aan de beurt, gevolgd door het Zorgcentrum te Genk (feb 2023) (voor het gerechtelijke arrondissement Limburg), Namen (april 2023) en Luxemburg (najaar 2023).

Nieuwe werking dat resulteert in een uniek samenwerkingsverband

In een Zorgcentrum na Seksueel Geweld werken drie primaire partners samen: het ziekenhuis, de politie en het parket. Over de politiezones heen verbinden deze politiekorpsen zich in een uniek permanentiesysteem om de slachtoffers van acuut seksueel geweld de nodige politieke bijstand te verlenen en dit via een nieuwe gespecialiseerde aanpak.

Daarnaast zijn er ook een aantal secundaire partners verbonden aan de werking van het Zorgcentrum, zijnde de diensten Slachtofferonthaal van de Justitiehuisen en de Vertrouwenscentra Kindermishandeling.

Voor elk Zorgcentrum na Seksueel Geweld wordt met deze primaire en secundaire partners een lokale samenwerkingsovereenkomst afgesloten met daarin de nodige praktische afspraken per Zorgcentrum.

Basisprincipes

Een Zorgcentrum na Seksueel Geweld is voornamelijk gefocust op de opvang van slachtoffers van acuut seksueel geweld, waarbij er mogelijke sporen van de pleger gevonden kunnen worden. **Acuut seksueel geweld** verwijst naar feiten aanranding of (poging tot) verkrachting, die hebben plaats gevonden binnen de zeven dagen voorafgaand aan de aanmelding in het zorgcentrum. De centrale doelstelling is de slachtoffergerichte aanpak van seksueel geweld en de **holistische opvang** van de slachtoffers. Dit wil zeggen dat een slachtoffer alle mogelijke bijstand en zorg op één plaats kan krijgen en zich niet naar verschillende diensten hoeft te verplaatsen. Wanneer de tien Zorgcentra operationeel zijn, heeft elk slachtoffer in België binnen het uur toegang tot een Zorgcentrum na Seksueel Geweld.

In eerste instantie krijgt het slachtoffer steeds de nodige **medische zorgen** toegediend. Eventuele verwondingen en letsels worden verzorgd door de verpleegkundigen, al dan niet bijgestaan door een arts. Ook de fysieke, seksuele of reproductieve gevolgen van het seksueel geweld worden onderzocht en indien nodig behandeld. Met toestemming van het slachtoffer wordt ook een **forensisch onderzoek** uitgevoerd. Hierbij worden eventuele letsels vastgesteld en wordt er gezocht naar sporen van de pleger, wat later zou kunnen dienen als bewijsmateriaal. Indien het slachtoffer meerderjarig is en

klacht wenst neer te leggen, wordt een opgeleide zedeninspecteur opgeroepen. Het meerderjarig slachtoffer wordt dan in de verhoorruimte van het ZSG verhoord en hoeft zich niet naar het politiekantoor te begeven. In het Zorgcentrum wordt ook in de nodige infrastructuur voor het houden van een TAM-verhoor voorzien, zodat ook minderjarige en meerderjarige kwetsbare slachtoffers op het Zorgcentrum verhoord kunnen worden. Daarnaast krijgt een slachtoffer ook de nodige **psychische zorg**. De forensisch verpleegkundige biedt een luisterend oor en geeft de nodige info over de normale reacties na seksueel geweld en advies over hoe je ermee om kan gaan. Nadien kan de ZSG-psycholoog het verwerkingsproces verder begeleiden en wordt in het bijzonder aandacht besteed aan het inperken van het risico op een posttraumatische stressstoornis. Ook aan de steunfiguren van het slachtoffer wordt een luisterend oor en de nodige psychologische begeleiding aangeboden. De forensisch verpleegkundige volgt als **casemanager** het slachtoffer op geregelde tijdstippen verder op, zodat hij/zij/die er niet alleen voorstaat en dit gedurende een zestal maanden.

Meerwaarde

Zowel slachtoffers van acut seksueel geweld, als hun steunfiguren kunnen 24/24 en 7/7 via telefoon, mail, aanmelding in persoon, via de hulpdiensten of via politie terecht in het Zorgcentrum. Speciaal opgeleide forensische verpleegkundigen, psychologen en zedeninspecteurs staan in voor een holistisch zorgaanbod voor het slachtoffer. Allen zijn ze geselecteerd en volgden ze een specifieke opleiding om vertrouwd te raken met de gekwalificeerde criteria en modellen binnen een zorgcentrum en met de zorg voor slachtoffers van seksueel geweld. De zedeninspecteurs worden in het bijzonder onderricht in verhoortechnieken.

Een ander vernieuwend aspect aan de Zorgcentra na Seksueel Geweld is de aangepaste methode voor forensisch onderzoek en staalafname. Het forensisch onderzoek wordt immers niet meer afgenomen via de procedure omschreven in de Ministeriële Richtlijn betreffende de Seksuele Agressie Set⁴, maar op basis van een **forensisch stappenplan** met minder invasieve procedures. Hierdoor kunnen sporen worden afgenomen en bewaard, ongeacht **of het slachtoffer klacht wenst neer te leggen**. Door het sporenonderzoek los te koppelen van een eventuele klachtneerlegging, krijgt het slachtoffer de tijd en ruimte om een weloverwogen beslissing te maken. Beslist het slachtoffer op een later tijdstip om klacht neer te leggen, dan kunnen de kwalitatief afgenomen stalen inbeslaggenomen worden om toe te voegen aan het strafdossier. Op deze manier kunnen de hoge cijfers van sepot om technische redenen worden teruggeschroefd.

De Zorgcentra na Seksueel Geweld voorzien tevens in een vernieuwd aangepast traject voor minderjarige slachtoffers. Daarin wordt rekening gehouden met de verschillende specifieke aspecten die eigen zijn aan minderjarige slachtoffers, zoals wie welke rechten kan uitoefenen en wanneer, welke verschillende wetgevingen m.b.t. minderjarigen er spelen, en hoe de veiligheid en bescherming van de minderjarige kan gegarandeerd worden. In dat kader werd een nauwe en unieke samenwerking voorzien met de Vertrouwenscentra Kindermishandeling.

---

⁴ Omzendbrief nr. COL 10/2005 van het College van Procureurs-generaal bij de Hoven van Beroep.